

СРИЦАЊЕ И ШЧИТАВАЊЕ

Срицање

- Срицање је данас сасвим напуштена метода у настави почетног читања и писања.
- Старо срицање задавало је ученицима много муке. Да би се нека реч срицала, ученик је морао прво да изговори слова у првом слогу, а затим у другом (слоговно срицање).
- По овом методу реч „баба“ срицала се: буки–б, аз–а, а онда се изговори слог ба, потом други слог буки–б, аз–а, изговори се други слог ба и на крају се синтетишу у целину – баба. Поред слоговног постојало је и гласовно срицање, када ученик није реч раздвајао на слоге већ је срицао целу реч.
- По новом срицању, које је заменило старо срицање у првој половини прошлог века, деца нису учила имена слова, већ су слова именовала одговарајућим гласовима. Ученик би одвојено изговорио слово по слово једне речи, а затим би је срицао како се чује у говору.
- На пример, реч „деда“ се срицала тако што је ученик редом изговарао свако слово д-е-д-а, а онда изговорио „деда“ Потешкоћа је било у томе што је појединачно изговарање слова пратио тзв. полуглас, а то значи да се приликом изговарања сугласника чује мукло „е“ и што ученик често није разумевао прочитано.
- Данас се, понегде, у нашим школама може наићи на ново срицање. Ученици обично тихо, у себи „изговоре“ слова, па тек онда реч гласно прочитају.

Шчитавање

Шчитавање је изузетно важна етапа у процесу увођења ученика у почетно читање. Тој методичкој категорији се посвећује мало пажње, што, свакако, ствара одређене потешкоће у читању. Ако ученик при доласку у школу већ уме да чита, онда нема потребе да шчитава. Шчитавање је прелазни период или мост између научених гласова и читања. Има доста логике у томе да ученик не може одмах да чита чим научи неко слово, односно чим савлада његову графичку структуру.

Најпре треба шчитавати једнословне речи, затим двословне, трословне итд. Ученици још у припремном периоду могу да уче како да шчитавају слова (усмено шчитавање), односно како да их сливају отецањем у једну целину. Шчитавање се састоји у томе што се у току читања поједини гласови у речима „отежу” мало више него у говору, али се глас, док се отеже, спаја са следећим, па опет са следећим гласом, чинећи тако једну гласовну целину. Током „отецања” глас се не прекида, а избегава се уметање призвуча полугласа или муклог „е”. Тако се ортоепска форма, углавном, приближава ортографској, прочитана реч личи на ту реч изговорену у свакидашњем говору, а то омогућава да ученик разуме оно што је прочитао. „Отецање” гласова не сме бити неприродно, не сме прећи у певање. Шчитавање одговара фонолошкој природи нашег језика, па се данас користи као претходница правом читању у коме нема отецања гласова. Веома широко „отецање” гласова често се граничи са неприродним певањем. Смањивањем дужине „отецања” или сливања гласова скраћује се пут од шчитавања до читања. Ученика треба научити да претходно слово шчитава све док следеће визуелно не препозна.

Шчитавање може бити гласовно и слоговно. Гласовно шчитавање се данас користи масовно у свим школама, слоговно мање или скоро никако, јер је носилац значења реч, а не слог, а ученици морају изводити вежбе читања на речима, односно на гласовним или словним целинама које нешто значе.

И данас се у неким школама може наићи на срицање, како у градској тако и у сеоској средини. Оно не води правилном читању, па га треба избегавати. Сричући, ученици читају механички и обично не разумеју оно што читају. Срицањем језик губи своја говорна својства, њиме се истичу говорни елементи уместо говорних целина.